

ГРА ЯК МЕТОД ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розглядаються виховні можливості дитячої гри та її вплив на адаптацію молодших школярів у процесі навчання.

Анотація. В статье рассматриваются воспитательные возможности детской игры и ее влияние на адаптацию младших школьников в процессе учебы.

Annotation. The article is determined to the educational abilities of the child's game and its influence on the adaptation of junior pupils in the process of studies.

З давніх-давен в Україні будь-які зібрання дітей супроводжувалися ігровою діяльністю: змагалися у стрільбі з луків, метанні сніжок, катанні на санчатах, лижах, ковзанах. Народна виховна мудрість емпірично передбачала розв'язання важливих технологічних завдань формування особистості дитини. Зокрема засобами народної гри виводили маленьку людину з її реального побутового повсякденного життя, запобігали складання стереотипів сумніву й недовіри до своїх сил. Через гру дитині надавалася змога заявити оточенню про свій позитивний потенціал. Саме у грі вправи активізували рухливість, розвивали процеси мислення, викликали в неї позитивні емоції.

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини. За її допомогою діти пізнають світ. Без гри дітям жити нудно, нецікаво. Буденність життя може викликати у них захворювання. В грі діти й підліток перевіряють свою силу і спритність, у них виникають бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути чогось прекрасного. За вмілього відокремлення гра може стати незамінним помічником педагога. Слід зазначити, що гра – це, як правило, переживання, тому найбільш активною під час гри стає емоційна сфера. Подібно до того, які під час перегляду захоплюючого фільму глядачі стають причетними до його подій, так і в процесі цікавої гри її учасники можуть забувати про все інше. Гра може бути рухливою, коли поряд з емоційною активізується фізична сфера дитини, і може бути статистичною з точки зору рухливості тіла – це ігри логічні, ігри на кмітливість, коли разом з емоційною активізується інтелектуальна сфера.

З переходом із умов гри до умов навчальної діяльності настає в житті дитини переломний момент. Нове становище дитини в суспільстві визначається тим, що вона не просто йде з дитячого садка до школи, а тим, що навчання для неї стане віднині обов'язковим. Потрапляючи до школи після дитячого садка, дитина зустрічається з іншим видом діяльності – навчанням. Але гра залишається важливим засобом не лише відпочинку, а й творчого пізнання життя. Ігрова позиція – могутній засіб виховного впливу на дітей. В. Ф. Шатанов зазначає “Придивіться: чи не дуже рано згасає наш педагогічний інтерес до ігор, які вірою і правдою завжди служили і покликані служити розвиткові кмітливості та пізнавальної цікавості дітей на всіх, без винятку, вікових рівнях. Відомо, що ті діти, з яких на уроці й слова не витягнеш, в іграх активні. Вони можуть повернути хід гри так, що деякі відмінники тільки руками розведуть. Їхні дії відзначаються глибиною мислення. Мислення сміливого, масштабного, нестандартного” [6].

Головною метою педагога є формування у цей період у дітей в доступних видах роботи перших вмій планувати свої дії, передбачати їх результат. Вчитель повинен привчити дитину до здійснення задуманого. Вчити самостійно дотримуватись певних правил поведінки в суспільстві.

Збагачувати уяву дітей про оточуюче середовище: вчити спостерігати, розвивати, вміння виділяти характерні ознаки в предметах і явищах, порівнювати їх за цими ознаками, об'єднувати предмети за групою ознак, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами. Взаємодія дітей з дорослими й іншими дітьми ускладнюється, збагачується зміст і форми дитячої діяльності. Це, а також різні випадки суспільного життя знаходять відображення в сюжетно-рольових іграх дітей.

Фантазія, казка, гра – це частка духовного життя молодших школярів, що пробуджують у душі кожного з них добрі почуття, роздмухують вогник дитячої думки і творчості. Вчителі школи приділяють багато уваги розвиткові своєї підготовленості до організації ігрової діяльності. Гра – це цілий світ, на одному полюсі якого – життя, а на другому – дидактика, педагогічний і психологічний інструментарій, цілий арсенал педагогічних технологій. А між полюсами – країна дитячих ігор, дитячої творчості.

Щоб зорієнтуватися у світі гри, треба чітко уявити собі, що в ньому буде цікаве й корисне для дитини. За результат свого навчання дитина нестиме відповідальність перед вчителем, школою й своєю сім'єю. Тепер дитина мусить дотримуватись однакових для всіх школярів правил. І тут на допомогу учням і вчителям знову приходять гра. У сучасних – це не спонтанні ігри, не стихійно засвоєні від старших поколінь розваги за правилами. Сьогодні гра контролюється системою суспільного виховання. У грі при цьому існує суб'єктивна свобода для дитини. Тут дитина виконує роль, яку взяла на себе, враховуючи свій досвід. Гра стає сьогодні школою соціальних відносин для кожної дитини. Під час гри дитина ознайомлюється з великим діапазоном людських почуттів й взаємостосунків, вчиться розрізняти добро і зло. Завдяки грі у дитини формується здатність виявляти свої особливості, визначати, як вони сприймаються іншими, й з'являється потреба будувати свою поведінку з урахуванням можливої реакції інших [2].

Формування учня самостійною, ініціативною, вдумливою особистістю буде успішним, якщо вчитель потурбується про це з першого проведеного уроку. Одним з найперспективніших шляхів виховання активних учнів, озброєння їх необхідними вміннями і навичками є впровадження активних форм та методів навчання, серед яких провідне місце займають навчальні ігри. Упродовж життя людина грає ту чи іншу соціальну роль, що відведена їй у суспільстві. За життя людина програє близько ста ролей і до виконання кожної із них готується сама або її готує суспільство.

Гра дарує щохвилинну радість, задовольняє актуальні невідкладні потреби, а ще – спрямована в майбутнє, бо під час гри у дітей формуються чи закріплюються властивості, вміння, здібності, необхідні їм для виконання соціальних, професійних, творчих функцій у майбутньому. І скрізь, де є гра, панує здоров'я, радість дитячого життя.

Гра в початковій ланці є засобом пізнання навколишнього світу і себе в ньому, усвідомлення дітьми мети своєї діяльності, опредмечування абстрактних понять, розвитку творчої уяви та здібностей, встановлення людських взаємин. Тільки гра дає змогу легко привернути увагу і тривалий час підтримувати в учнів інтерес до важливих і складних предметів, властивостей і явищ, на яких у звичайних умовах зосередити увагу всіх учнів не завжди вдається.

У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні. Але якщо спочатку учень зацікавлюється лише грою, то дуже швидко його починає цікавити навчальний матеріал, пов'язаний з нею. У дитини виникає потреба вивчити, зрозуміти, запам'ятати цей матеріал (тобто вона просто почне готуватись до гри з метою не програти). Коли вчитель використовує на уроці елементи гри, то в класі створюється доброзичлива обстановка, бадьорий настрій, бажання вчитися. Плануючи урок, учитель має зважати на всіх учнів, добирати ігри, які були б цікаві й зрозумілі.

А. С. Макаренко писав: "Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього

діяча відбувається перш за все в грі...” Отже, гра, її організація – ключ в організації виховання. [1, 3].

В грі формується багато особливостей особистості дитини. Гра – це своєрідна школа підготовки до праці. В грі виробляється спритність, витримка, активність. Гра – це школа спілкування дитини. Гра є найприроднішою і найпривабливішою діяльністю для молодших школярів. Ще К. Д. Ушинський писав: “Зробити серйозне заняття для дитини цікавим – ось завдання початкового навчання. Кожна здорова дитина потребує діяльності і до того ж серйозної діяльності... З перших же уроків привчайте дитину полюбити свої обов’язки й знаходити приємність в їх виконанні” [5, 213].

Вчителю слід пам’ятати, що гра – одна з найважливіших сфер у життєдіяльності дитини, разом з працею, навчанням, мистецтвом, спортом вона забезпечує необхідні емоційні умови для всебічного, гармонійного розвитку особистості. Для педагога вона стає інструментом виховання, що дає змогу повністю враховувати вікові особливості дітей і підлітків, розвивати ініціативу, створювати атмосферу розкритості, самостійності, творчості та умови для саморозвитку. Видатний педагог Василь Олександрович Сухомлинський промовив фразу, яка стала основою всього того, що містить у собі гра. Він ніби закликав: “Навчайте граючись, а граючи навчайте” [4, 110]. Ось такий простий вираз, а містить у собі неабияку таємницю, яку Сухомлинський пропонує розкрити перед дітьми.

Яскравим прикладом ігрової позиції вчителя є діяльність А. С. Макаренка, який писав: “Є ще один важливий метод – гра... Треба зазначити, що між грою і роботою немає такої великої різниці, як дехто думає... В кожній гарній грі є насамперед робоче зусилля та зусилля думки... Дехто гадає, що робота відрізняється від гри тим, що в роботі є відповідальність, а в грі її немає. Це неправильно: у грі є така ж велика відповідальність, як і в роботі, – звичайно, у грі гарній, правильній...” [3, 367].

У процесі гри дитина навчається долати труднощі, пізнає навколишнє середовище, шукає виходу з становища. Такі ігри виховують дітей-організаторів, які вміють наполегливо йти до мети і вести за собою інших, організовувати їх. Проведення їх ставить за мету: граючи – розважати, граючи – розвивати, граючи – навчати. Серед найрізноманітніших ігор, спрямованих насамперед на активізацію пізнавальної діяльності та розвиток мислення школярів, домінуючою була і залишається гра зі словами.

Практично всі ігри, якими ми оперуємо, мають тематичну спрямованість. Так, створено оригінальну методику роботи учнів зі словниками та довідковою літературою. Тобто такі ігри повинні бути зручними у користуванні, цікавими, нескладними для виготовлення, оригінальними, привабливими.

На жаль, сьогодні ми ще не готові до створення і проведення для молоді спільної Всеукраїнської гри. Але ми знаходимося на етапі підготовки до неї, коли можливе ширше використання творчих справ, особливо в позаурочній діяльності школярів. Практика передових вчителів засвідчує, що за змістом ці справи можуть бути народознавчими, вони допомагають дітям краще пізнати культуру, духовні надбання українського народу, сприятимуть вихованню в них гідності, поваги одне до одного. В пригоді можуть стати і різноманітні комплексні форми організації виховної роботи в школі.

Сьогодні, в час відродження національної системи виховання, дуже важливо залучати до процесу формування особистості дитини українські традиційні дитячі ігри. Національні дитячі ігри дуже глибокі своєю мудрістю, містять у собі величезний виховний потенціал. Вони добре сприймаються нашими дітьми, а за формою, і за змістом найповніше відповідають ментальності української дитини.

Література

1. Артемова Л. В. Вчися граючись. – К.: Томіріс, 1990. – 170 с.
2. Власенко А. Роль гри у навчанні і вихованні молодших школярів // Початкова школа. – 1997. – №6. – С. 40 – 45.
3. Макаренко А.С. Гра. – К., 1954. – Твори: в 7 т. – Т.4. – 524 с.
4. Сухомлинський . В.О. Сто порад вчителю. – М., 1979. – С. 110 – 111.

5. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори. – К.: Радянська школа, 1949. – 416 с.

6. Шаталов В. Ф. Педагогическая проза. – М.: Педагогика, 1980. – 95 с.

УДК 378.013 (330)

Іванченко Є.А.

СИСТЕМА ІНТЕГРАТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Анотація. У статті наведено вдосконалену загальну структуру системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів та структури рівнів навчально-виховного середовища названої системи.

Аннотация. В статье представлена усовершенствованная структура системы интегративной профессиональной системы подготовки будущих экономистов и структуры уровней учебно-воспитательной среды названной системы

Annotation. The article presents improved structure of the system of the integrative professional system of preparation of future economists and structure of levels of teaching-educational environment of the adopted system.

Ставлення суспільства до системи освіти не є незмінним: періоди задоволення чергуються із періодами критики щодо якості викладання, змісту освіти, рівня професійної майстерності викладачів та випускників, якості підготовки кадрів тощо. Така ситуація повністю природна та обумовлена політичною, соціальною економічною ситуацією як у державі, так і у світі. Не є винятком й система професійної підготовки майбутніх економістів, яка має узгодити вимоги роботодавців, які потребують компетентних фахівців відразу після закінчення навчального закладу, адже помилки фахівців галузі економіки та фінансів мають катастрофічні впливи як на окреме підприємство, так й на економіку та суспільство в цілому; випускників, які бажають гарантій їхнього працевлаштування за отриманою спеціальністю із гідною зарплатнею, викладачів, які, окрім рутинної роботи прагнуть творчо розвиватись, виходячи за межі традиційних видів, методів, засобів та форм навчання, що часто призводить до конфліктів з адміністрацією навчального закладу, займатись науковою роботою тощо; суспільства, яке вимагає від випускників зрілості щодо виконання соціальних ролей.

Отже, система професійної підготовки майбутніх фахівців має задовольнити всі вимоги суспільства, роботодавців, студентів, викладачів, не конфліктувати із існуючою системою освіти, а шляхом малих реформ призвести до суттєвих змін якості освіти майбутніх фахівців.

Спробу розв'язати зазначену проблему щодо освіти фахівців галузі економіки та фінансів зроблено нами при створенні системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів (СІПП МЕ), під якою ми розуміємо динамічну, цілеспрямовану, нерівноважну, відкриту, нелінійну систему, яка може бути як керованою, так і самоорганізуючою; відповідну попитам сучасного ринку праці, здатну мобільно реагувати на зміни в політичній, економічній та соціальній ситуації, на зміни в освіті, передбачати перспективний розвиток спеціальності.

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про активну роботу в напрямку реформування освіти фахівців галузі економіки та фінансів:

– формуванню окремих компетентностей економістів були присвячені роботи О. М. Гончарової (інформатичних компетентностей) [2], Л. М. Дибкова (професійна компетентність) [3], Ю. О. Семенчука (англомовна лексична компетенція) [12] та ін.;

– організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх економістів розглядалась С. М. Кустовським [7] (дидактичні умови організації), Е. А. Мірошниченко [9] (організація самоосвіти студентів економічного ВНЗ) та ін.;

– методика вивчення окремих дисциплін при навчанні економістів досліджувалась Л. І. Нічуговською [10] (основи математичної освіти студентів), Г. С. Пастушок (математика) [11] та ін.;